

ΠΡΑΣΙΝΗ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ

Συγγραφέας: ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΚΑΡΤΖΟΣ

Η πράσινη ανάπτυξη, για να είναι πράσινη, πρέπει πρώτα να είναι ανάπτυξη, να παράγει εισόδημα, παιδεία και ποιότητα ζωής, κατανομημένα ισόρροπα στην κοινωνία και στον χώρο, ώστε ο πληθυσμός να συγκρατείται στον τόπο του, να παράγει όσα του χρειάζονται, και να διαμορφώνει ο ίδιος τον χώρο του σωστά, εντασσόμενος στο οικοσύστημα ως κυρίαρχο στοιχείο του. Είναι βέβαιο ότι έτσι εννοεί την πράσινη ανάπτυξη η νέα κυβέρνηση.

Για να γίνει αυτό, δεν αρκεί να απαγορευθεί η δόμηση στα δάση και στους οικοτόπους. Οι επενδύσεις, έτσι κι αλλιώς απαραίτητες, πέραν του να διοχετευθούν σε θέσεις που τεκμηριώνουν, όχι μόνο την εναρμόνισή τους με το περιβάλλον αλλά και τη βιωσιμότητά τους, πράγμα που έχει κατά κόρον λεχθεί χωρίς πάντα να εφαρμόζεται, πρέπει να συνδυαστούν κυρίως με συντελεστές παραγωγής τοπικούς, ώστε το εισόδημα να παραμένει κατά το δυνατόν στους τόπους. Στις ελληνικές συνθήκες τοπικοί συντελεστές είναι σήμερα η γη, το γεωργικό έδαφος, οι τουριστικές ακτές (στο μέτρο που συνδέονται με την ιδιοκτησία γης) και η εργασία. Φυσικοί πόροι που απαιτούν μεγάλες επενδύσεις κεφαλαίου, όπως τα μεταλλεύματα ή η οργανωμένη ανάπτυξη τουριστικών πόρων ιδιαίτερα ελκυστικών, παραχωρούνται σε εξωγενείς επενδυτές, από το κράτος, ή από τοπικούς ιδιοκτήτες που πουλάνε τη γη τους και εγκαταλείπουν τον τόπο. Μακροπρόθεσμα πρέπει να ενισχυθεί, να κατευθυνθεί περιβαλλοντικά, και να χρηματοδοτηθεί η τοπική επιχειρηματικότητα, ώστε να αυξηθεί η συμμετοχή του τοπικού παράγοντα στην ανάπτυξη των φυσικών πόρων.

Το 1997 η τότε κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ θεσμοθέτησε, με τον νόμο 2.508, εργαλεία σχεδιασμού των χρήσεων γης στους δήμους, τα «Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια/Σχέδια Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης» (ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ), σε κλίμακα ικανή να οριοθετήσει με ακρίβεια τα δάση, τις χορτολιβαδικές περιοχές, τη γεωργική γη, τους αρχαιολογικούς χώρους, τα προστατευτέα οικοσυστήματα, και τις περιοχές που μπορούν να υποδέχονται παραγωγικές και οικιστικές δραστηριότητες χωρίς να θίγεται, αλλά μάλλον να ολοκληρώνεται, η οικολογική ισορροπία. Εκπονήθηκαν πάνω από 300 ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ. Σε πολλά από αυτά οι προστατευτέες περιοχές καθορίστηκαν

με τη βοήθεια ειδικών περιβαλλοντικών μελετών, σε συνεργασία με τις αρμόδιες υπηρεσίες, και ιδιαίτερα με τα κατά τόπους δασαρχεία, τα οποία θεώρησαν και σφράγισαν δασικούς χάρτες που συντάχθηκαν με πρωτοβουλία των μελετητών. Υπάρχει έτσι ένα πλούσιο υλικό στη διάθεση της νέας κυβέρνησης, που μπορεί να αξιοποιηθεί.

Η προηγούμενη κυβέρνηση πάγωσε τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ και θεσμοθέτησε χωροταξικά πλαίσια σε εθνική κλίμακα, θεωρώντας ότι η χωροταξία περιορίζεται σε μια εκ των άνω στρατηγική, που είναι αρκετή κατά τη γνώμη της για να ξέρει κανείς πού μπορεί να χτίσει και πού όχι. Ομως, χωρίς σχέδια χρήσεων γης σε τοπική κλίμακα, όπως τα χωροταξικά των δήμων, αυτό είναι αδύνατο να γίνει.

Για το πάγωμα των ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ η Νέα Δημοκρατία χρησιμοποίησε ως πρόσχημα ότι πρέπει αυτά να προσαρμοστούν στα εθνικά πλαίσια (εκ των υστέρων). Τα σχέδια των δήμων όμως ελάχιστα επηρεάζονται από τα εθνικά πλαίσια, γιατί οι πληροφορίες τους είναι αντικειμενικές, τα δάση, οι υγροβιότοποι, η γεωργική γη, είναι εκεί που είναι, δεν αλλάζουν, όποιες και αν είναι οι άνωθεν κατευθύνσεις, οι ζώνες καταλληλότητας για παραγωγικές και οικιστικές χρήσεις καθορίζονται με αντικειμενικά κριτήρια. Δεν είναι επομένως λόγος αυτός για να καθυστερεί η θεσμοθέτηση των ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ, με κίνδυνο να χτίζει κανείς όπου θέλει. Φοβάμαι ότι ο πραγματικός λόγος της καθυστέρησης είναι ακριβώς αυτός, το να αποφεύγεται η θεσμοθέτηση εργαλείων δεσμευτικών για κάποια συμφέροντα, ή να συντηρούνται οι πιέσεις σε κάποιους αρμόδιους που ωφελούνται από την καθυστέρηση.

Δεν διατείνομαι ότι τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ είναι τέλεια, αν και βασίζονται σε πλήρεις και μελετημένες προδιαγραφές, ενώ περνούν υποχρεωτικά από ευρύτατες διαδικασίες κοινωνικής συμμετοχής, γνωμοδότησης φορέων κ.λπ. Χρειάζονται να γίνουν πολλά, ιδίως στον τομέα της νομοθεσίας, για να επιτρέπονται αναδιασμοί και άλλα μέτρα που θα κάνουν δυνατή την κατανομή των δικαιωμάτων στον χώρο, ώστε η εφαρμογή των σχεδίων να μη στηρίζεται μόνο σε κανονιστικές απαγορεύσεις. Το καλύτερο όμως είναι ο εχθρός του καλού. Θα έπρεπε τα 300 ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ να έχουν θεσμοθετηθεί ταχύτατα, ώστε, αφενός μεν να έχουν αποφευχθεί οι καταστροφές, και αφετέρου οι όποιες βελτιώσεις να προκύψουν από την εμπειρία της εφαρμογής τους. Η εκ των κάτω πληροφόρηση των ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ είναι άλλωστε απαραίτητη και κατ' αντίστροφη διαδρομή, προς τα εθνικά πλαίσια.

Η πράσινη ανάπτυξη έχει ήδη ξεκινήσει με τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ. Όπου υπάρχουν αυτόνομες τάσεις ανάπτυξης τα χωροταξικά σχέδια των δήμων λειτουργούν ρυθμιστικά. Όπου ο πληθυσμός εγκαταλείπει τον τόπο του, διερευνούν νέες δυνατότητες ανάπτυξης για να ανατρέψουν τις τάσεις φυγής. Σε όλες τις περιπτώσεις υποδεικνύουν τρόπους εναρμόνισης των ανθρώπινων δραστηριοτήτων με το φυσικό περιβάλλον.

Ένα 10% των ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ έχουν ήδη θεσμοθετηθεί, με πολύ καλά αποτελέσματα, από Περιφέρειες που τόλμησαν να τα προωθήσουν παρά τις αντιδράσεις του υπουργείου, όπως η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας. Υπενθυμίζω ότι αρμόδιος για τη θεσμοθέτηση των ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ είναι ο γενικός γραμματέας κάθε Περιφέρειας. Ελπίζω ότι η νέα κυβέρνηση θα προχωρήσει στην άμεση θεσμοθέτηση και των υπόλοιπων ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ που έχουν ολοκληρωθεί, ενώ παράλληλα θα επιδιώξει τη βελτίωση των νέων, προς την κατεύθυνση μεγαλύτερης ευελιξίας, όχι όμως γραφειοκρατικά, αλλά με την αξιοποίηση της εμπειρίας που έχει ήδη αποκτηθεί.

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα «Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 28 Οκτωβρίου 2009, σ. 15.